

TÜRKİYE’NİN BİLGİ TOPLUMU OLMA YOLUNDA BİLGİ TEKNOLOJİLERİNDEN İNTERNETİN KULLANIMI: MUŞ İLİNDEKİ İNTERNET KAFFE KULLANICILARININ AMAÇLARI ÜZERİNDE BİR ARAŞTIRMA

Ayktut BEDÜK*

Hüseyin BALCILAR**

Özet

Bilgi toplumu, İletişim - Bilişim Devrimi’nin bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. İçerisinde bulunduğumuz çağ, bilgi çağı olarak adlandırılmaktadır ve bunun gereği olarak teknolojik gelişmeleri izlemek ve başarı elde edebilmek için teknolojiyi yaşantımızın içerisinde etkin olarak kullanmak gerekliliği vardır. Bilgi toplumu olabilmek aşamasında devlet ve özel sektör tarafından insanlara bir takım imkanların sağlanması gerekliliği bir zorunluluk olmuştur. Bu araştırmada; bilgi çağına geçiş sürecinde bilgi toplumu olabilmek için bir özel sektör yatırımı olan İnternet kafelerde İnternet’in bu oluşuma bir katkı sağlayıp sağlamadığı, ve hangi amaçlar için kullanıldığı araştırılmıştır.

Anahtar Kelimeler : Bilgi toplumu, Bilgi teknolojileri, İnternet.

Abstract

Information Society has been arisen as a result of communication - information reform. The age that we are in is called as information age and as its requirement it is necessary to follow technological advances and use technology in our lives effectively to be able to have success. In the stage of becoming an information society it has become a must to provide some facilities to people by the government or private sector. In this research, it is investigated if the İnternet in İnternet cafes, which are private sector investments, contributes towards becoming an information society during transition – to – information - age process and what purposes it is used for.

Keywords : Information society, Information technology, İnternet.

* Yrd.Doç.Dr., Selçuk Üniversitesi, İ.İ.B.F., İşletme Bölümü, Öğretim Üyesi

** Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Öğrencisi

1. Giriş

Bilgi kavramı, Latince “informatio” kökünden gelmiş olup, şekil verme, biçimlendirme ve bilgi ve/veya haber verme eylemi olarak tanımlanır. Ancak en yaygın kullanımı bilgi veya haber verme anlamına gelendir (Ülgen., 1990: 4). Başka bir yazara göre de; Bilgi, enformasyon birimlerinin anlamlı ve yararlanılabilir şekilde bir araya getirilmesidir. Biçimlendirilmiş enformasyon olarak da tanımlanabilir. Kararlara ve davranışlara yol gösterir. Bireyler arası ve toplumsal iletişim, enformasyon akışı yardımı ile bilginin yaratılmasını sağlar (Barutçugil., 2002: 57).

Bazı düşünürler içinde bulunulan çağı “zeka çağı” olarak nitelendirmektedirler (Carol vd., 2001: 296). Bilgi çağı, bilginin temel kaynak olduğu, bilgi üretimi ve iletiminin yaygınlaştığı, bilgi çalışanlarının çoğunlukta olduğu, sürekli öğrenme ve bilgilenmenin kaçınılmaz hale geldiği yeni ve toplumsal ekonomik dönemi temsil etmektedir. Bilgi çağına geçiş süreci ile birlikte, hız kazanarak baş döndürücü bir nitelik arz eden teknolojik değişim kaynaklı, toplumsal, ekonomik, siyasal ve kültürel gelişim gözlenmektedir (Öğüt., 2003: 5). Günümüzde küreselleşen dünyada bilgi toplumları oluşmaya başlamış ve bilgi önemli bir hale gelmiştir. Artık diğer toplumlarla ekonomik mücadele ve sosyal yaşam içerisinde bilgi çok önemli hale gelmiştir. Bu nedenle toplum olarak gelişen dünyaya hızla ayak uydurmak ve bilgi toplumları arasında yerimizi almak zorundayız. Bilgi toplumu içerisinde yer alan özel ve kamusal tüm organizasyonlar sosyo-ekonomik yaşamın biçimlendirilmesinde önemli bir rol oynamaktadır.

Bilgi toplumuna geçiş sürecinde kendilerini lider pozisyonuna koyan ülkeler, bilgiyi ve bilgi teknolojilerini son derece iyi kullanarak, yeni istihdam alanları yaratımını gerçekleştirmekte ve insana olan yatırımlarını arttırmaktadırlar. Bilindiği gibi entelektüel sermayenin en önemli bileşeni insandır. Günümüzde en güçlü şirketler, en büyük maddi ve finansal varlıklara sahip şirketler değil, entelektüel sermayelerini güçlendirebilen ve bu sermayeyi en etkin ve etken şekilde yönetebilen ve kullanabilen şirketlerdir. Bu anlamda entelektüel sermaye ve bilgi arasında derin bir ilişki mevcuttur. Günümüz toplumlarında da hızla entelektüel sermayeye ve bilgiye yatırım yapılmaktadır.

Bilgi çağı ile birlikte değişimin, ivme kazanarak baş döndürücü bir hıza eriştiği gözlemlenmektedir. Değişime ve hız faktörüne uyum sağlamak için insana, teknolojiye ve eğitime yatırım yapmak gerekmektedir (Öğüt., 2003: 8). Bu süreç küreselleşen dünyada son derece hızlı bir şekilde gerçekleşmek-

tedir. Bilgi toplumuna geçiş sürecinde geciken toplumlar ise önemli sosyo-ekonomik problemlerle karşı karşıya kalmaktadırlar.

Çağımızın en temel hedefi, bilgi toplumu düzeyine erişebilmektir. BT; diğer toplum türlerindeki üretim biçimlerinden farklı olarak, bilgiye dayalı teknoloji ve bu teknolojinin getirdiği destek ile güçlenen yeni bir anlayış, yeni bir toplum biçimidir (Taşbaşı vd., 2006: 27). Bilgi toplumu kavramının mucidi Robert Lane, bu kavramın epistemolojik temellerini göstermeye çalışmıştır. Lane'a göre "bilgili toplum" un (knowledgable society) üyeleri, başka her toplumda olduğundan daha ileri derecede aşağıda belirtilen özelliklerinin olduğunu belirtmiştir (Dura vd., 2002: 137).

- İnsana, doğaya ve topluma ilişkin inanışların temellerini araştırırlar,
- Reel gerçeğin nesnel standartlarına uyar, eğitim ve öğretimde, yüksek öğretimde, araştırma yaparken bilimsel açıklıkla (aşıkarcılık, besbellilik) sonuç çıkarma kurallarını izlerler,
- Çıkardıkları anlamları çizdikleri hedefler istikametinde kullanmak üzere bilgileri sebatla biriktirir, düzenler, organize eder ve yorumlarlar,
- Bu bilgileri; sahip oldukları değerleri, çizdikleri hedefleri aydınlatmak, geliştirmek, hatta değiştirmek amacıyla kullanırlar.

Bu anlamda Türkiye'nin bilgi toplumu olabilmesi amacıyla kamu tarafından çeşitli çalışmalar yapılmakta olup bu amaçla 2003 yılı mart ayında devlet planlama teşkilatı bünyesinde bilgi toplumu dairesi kurulmuştur (www.bilgitoplumu.gov.tr). Kamu adına başta bilgi toplumu daire başkanlığı olmak üzere çeşitli çalışmalar yapılmaktadır. Ancak özel sektör tarafından kamu desteklenmediği müddetçe başarı şansı az olacaktır yada bilgi toplumuna geçiş süreci geç gerçekleşecektir. Bilgi toplumuna geçiş için bilgi teknolojilerinin kullanımı son derece önem arz etmektedir.

Son elli yıl içinde yaşanan teknolojik eğilimler, bu düşünceyi haksız çıkarmayacak niteliktedir. Teknolojik evrim büyük bir hız kazanmıştır; herhangi bir ürünle yada süreçle ilgili sürekli yeni teknolojik gelişmeler yaşanmaktadır (Campbell vd., 2002: 194). Bilgi teknolojilerinin ortaya koyduğu temel sonuç devrim niteliğinde yaşanan gelişmelerdir. Bilgi küreselleşmeyi körüklerken küreselleşme de teknoloji aracılığıyla yeni bilgilerin dağıtımını üstlenmektedir (Düren., 2000: 61). Bu çalışmada; bilgi çağına geçiş sürecinde bilgi toplumu olabilmek için bir özel sektör yatırımı olan İnternet kafelerde İnternet'in ne maksatla kullanıldığı, yapılan faaliyetlerin incelenmesi, burada kurulan teknolojinin bilgi toplumu olma yolunda mı kullanıldığı, yoksa bu-

rada kurulan teknolojinin toplumu yobazlaştırıp bilgiden uzak başka fırsatlar ve amaçlar için mi kullanıldığı konularına açıklık getirebilmektir. İnternet kafeler; pahalı olan bilgi teknolojisine ulaşamayan insanlar için eğitim, kültür, moral, sağlık, çevre gibi temel konularda kullanılabilen midir? Yoksa halkın sorunlarına Kamu kurum ve kuruluşlarına ulaşmadan e-devlet yapısı içinde çözüm bulunmasına katkıda bulunmakta ve bu çerçevede bilgi toplumu oluşumuna katkı sağlamakta mıdır? Toplum yapısını dejenere edecek şekilde bir oluşuma mı dönüşmüştür? Bu çalışmada bu belirtilen soruların cevaplanmasına katkı sağlaması amaçlanmıştır.

1.1. Bilgi Teknolojileri ve İnternet

Bilgi iletişim teknolojileri, bilginin elde edilmesini sağlayan ve insanlar arasında, insanlarla elektronik sistemler arasında ve de elektronik sistemlerin kendi aralarında farklı iletişim tarzlarını kolaylaştıran tüm teknolojileri kapsamaktadır (Tosun vd., 2006: 1) Sürdürülebilir rekabet ve büyüme için bilgi ve iletişim teknolojilerini her alanda etkin kullanmak gerekmektedir. Bu hususu başarabilirsek ekonomik etkinliğimizi sağlamada stratejik bir rekabet avantajı yakalama şansımız olacaktır. Bilgi teknolojileri iş ve örgüt yaşamının kapsamını değiştirmiştir. Geniş ve yaygın iletişim ağları işletmelerin küresel olarak faaliyet göstermesini kolaylaştırmış ayrıca bilgi teknolojileri 24 saat boyunca organizasyonun çalıştırılabilmesini mümkün kılmıştır (Bedük., 2002: 702)

Son yıllardaki teknolojik gelişmeler bilgisayarların hızla küçülerek avuç içine sığacak boyuta inmesini sağlamıştır. Bilgisayarların boyutlarındaki küçülme hızlarının ve güçlerinin daha da artmasını beraberinde getirmiştir (Tambını., 2000: 50). Bilginin dağıtımında günümüzde bilgisayar ve İnternet önemli bir unsur haline gelmiştir.

Birden fazla bilgisayar ağını birbirine bağlayan ağ sistemine ağlar arası iletişim ağı, yada ağlar arası ağ, internetwork yada internet adı verilmektedir (İçel., 2001: 409). İnternet bugünkü haliyle “bilgisayar ağlarının ağı” olarak tanımlanabilmektedir. Bu ağlara bağlı olan milyonlarca bilgisayar kullanıcısı internet’e bağlanabilmekte ve hizmetlerinden faydalanma imkanı bulmaktadır (Geray., 1995: 23). İnsanlar, “internet kullanıcıları” tamamen iletişime dayalı küresel bir topluluk yaratmaktadırlar. İnternet, bir iletişim ağı olmanın ötesinde, bir toplumdur (Liska vd., 1999: 23).

İnternet tüm dünyanın malıdır ve uygun şartlara sahip herkes interneti sınırsız olarak kullanabilme hakkına sahiptir. Türkiye’de internet kullanımı 1990’lı yıllarda başlamıştır. Her geçen gün gelişen teknoloji ve insanların bu konuya olan ilgisi internet kullanımını yaygınlaştırmıştır (Zeki vd., 2006: 117).

İnternet’in en önemli özelliği sadece bir kişi veya kurumun veya ülkenin tekeline veya denetiminde olmamasıdır. İnternet’in bir tek sahibi veya yöneticisi söz konusu olmayıp, İnternet’i kullanan milyonlarca kişi, firma ve kuruluş İnternet’in sahibi konumundadır (Tekin vd., 2000: 188).

1.2. Araştırmanın Amacı ve Kapsamı

Araştırmanın amacı, Toplumumuzun içine son derece hızlı bir şekilde giren sanal dünya İnternet’in kullanımında İnternet Kafelerin toplumdaki letişimde bir kopukluğa yol açıp açmadığı, kültürel gelişime bir katkı sağlayıp sağlamadığı, İnternet Kafelerin hangi amaçlarla kullanıldığını tespit etmektir.

Araştırmanın Kapsamı, Araştırma MUŞ İli sınırlarında bulunan toplam 42 İnternet kafeyi kapsamakta olup, bu İnternet kafelerden 10’u üzerinde çalışma yapılmıştır.

Araştırmanın Yöntemi

Araştırmanın hedef kitlesinin İnternet kafeye giden kullanıcılar olması ve MUŞ ili genelinde bulunan tüm kullanıcıları kapsamaması nedeniyle MUŞ İlinde bulunan ve rasgele seçilen 10 Adet İnternet Kafe ana kütle olarak belirlenmiştir. Bu örnek kütleinin seçilmesindeki en önemli etken ana kütleiyi oluşturan kullanıcıların hepsinin belirlenmesinin mümkün olmaması, çok sayıda olmaları, sürenin kısıtlı olması ve yeterli imkanların sağlanamamasıdır. 100 kullanıcının optimal sonuçlara ulaşmada yeterli olacağı düşünülerek örnek kütleinin bu sayı ile yeterli olacağı düşünülmüştür. Anket yapılan kişiler tesadüfi bir biçimde seçilmiş yüz yüze anket yöntemi uygulanmıştır.

Yüz yüze anket yöntemi anketörün cevaplayıcı ile karşı karşıya gelmesi ve soru sorması şeklindedir. Cevapların daha sağlıklı alınabilmesi için, görüşme yapılan bireylerden bazılarına açıklamalarda bulunulması ve hatırlatmalar yapılması gerekliliği bu yöntemin tercih edilmesinde etkili olmuştur. Yapılmış olan. Araştırma 15-25 Ocak 2008 tarihinde gerçekleştirilmiştir. Anket formunun cevaplanması ortalama 15 dakika sürmektedir.

Araştırmanın amaçlarına uygun biçimde düzenlenen anket formunda 20 soru bulunmaktadır. Anket formunun düzenlenmesinde açık uçlu sorulardan kaçılmıştır. Çoktan seçmeli soru tipi kullanılmıştır. Araştırmada 5’li likert ölçeğine göre sorular düzenlenmiştir.

Araştırmamızda toplamış olduğumuz veriler SPSS 11.00 for Windows istatistik programı ile değerlendirilmeye çalışılmıştır. Yapılan değerlendirmelerde Pearson Correlations, frekans, anlamlılık dağılımları, one way anova testi, T-eşlenik testi yapılmıştır.

1.4. Verilerin Değerlendirilmesi

Verilerin değerlendirilmesinde; Sig. Kolonundaki değeri 0,05’in altında olan gruplar arasında anlamlı farklılık vardır. 0,05’ in üzerinde olan gruplar arasında anlamlı farklılık yoktur.

Yapılan analiz sonucunda Eğitim düzeyi, grupların bilgisayarın vazgeçilmez bir teknoloji olduğu konusunda farklılığa yol açmadığı görülmüştür.

Yapılan korelasyon testi sonucunda bilgisayar deneyimi ile bilgisayarı günümüzün vazgeçilmez teknolojisi olarak görmek açısından pozitif bir korelasyon bulunmaktadır. Ancak bu korelasyon çokta güçlü değildir. (P=0,190)

1.5. Bulguların Değerlendirilmesi

Ülkemizde, kişisel bilgisayar ve Internet kullanımı yeterince gelişmediğinden, bilgisayar ve Internet kullanıcıların ortak mekanı, Internet kafeler olmaya başlamıştır. Toplumumuzda bilgisayar kullanma yaş ortalaması düşük olduğundan, Internet kafelere en çok küçük yaşta çocuklar ve gençler ilgi duymaktadır.

Internet kafeleri, gerçekten eğitim ve araştırma amaçlı kullananlar da bulunmakla beraber, mevcut yasal düzenlemelerinde yetersizliği nedeniyle Internet kafeleri her yaştan insan kullanabilmektedir. MUŞ ilindeki Internet kafeler üzerinde yapılan araştırmada kullanıcıların vermiş olduğu cevapların değerlendirilmesi aşağıda belirtilmiştir.

Uygulamada Internet kafelerde bir takım uygulamaların yasak olması gerekmekte olup, zararlı yayın yapan sitelere, kumar-bahis ve müstehcen sitelere, devletin bölünmez bütünlüğü ve anayasal düzeni yıkmaya yönelik

sitelere erişmek, Lisanssız ve denetimsiz her türlü film, yazılım, bilgisayar oyununu çoğaltmak ve satışa sunmak yasaktır.

Ancak çocukların ve gençlerin büyük bir kısmı bu sitelere rahatça hiçbir sınırlama olmadan girebilmektedir. İnternet kafelerde yasalara ve kurallara uyulsaydı, şüphesiz biz burada sadece bu yerlerin faydalarından söz etmiş olacaktık.

İnternet kafeler maksadına yönelik kullanıldığında İnternet ve İnternet kafeler, çağımız insanını engelleyip zehirlemekten daha ziyade daha hızlı gelişimi sağlayacaktır. Anketin değerlendirilmesine ilişkin tabloları analiz edersek;

Tablo 1. Cevaplayıcıların Cinsiyetlere Göre Dağılımı

	Frekans	Yüzde
Bayan	35	35,0
Bay	65	65,0
Toplam	100	100,0

Tablo 1'de veri toplanan kişilerin cinsiyet dağılımı yer almaktadır. Buna göre ankete katılan örneklemin, cinsiyet bazında ele alındığında, cevaplayıcıların % 35'ini bayanların temsil ettiği (35 Kişi), bayların ise % 65'i (65 Kişi) temsil ettiği görülmektedir.

Tablo 2. Cevaplayıcıların Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

	Frekans	Yüzde
18 Yaş altı	82	82,0
19- 25	8	8,0
26 - 32	4	4,0
33 - 39	5	5,0
40 ve +	1	1,0
Toplam	100	100,0

Tablo 2'de görüldüğü üzere cevaplayıcıların demografik özelliklerinden yaşları ile ilgili sonuca bakıldığında % 82'sinin 18 yaş altı iken, 40 yaş ve üzeri ankete katılan kişilerin katılımı % 1 seviyelerinde kalmaktadır. Ankete katılan kişilerin büyük bir kısmının genç olması çalışmanın konusu gereği oldukça önemlidir. Bu sebeple çalışmanın büyük bir kısmı gençler üzerinde uygulanmış olup orta yaş dönemi olarak ifade edilebilecek 26 yaş ve 40 yaş arasına katılanlara da uygulama yapılarak farklılık görülmeye çalışılmıştır. Bu da toplumumuzda halen belli bir yaşın altındakiler tarafından Internet'in kullanıldığını göstermektedir.

Tablo 3. Cevaplayıcıların Eğitim Düzeylerine Göre Dağılımı

	Frekans	Yüzde
İlköğretim	50	50,0
Lise	40	40,0
Ön Lisans	3	3,0
Lisans	5	5,0
Lisans Üstü	2	2,0
Toplam	100	100,0

Ankete katılanların eğitim düzeylerine göre dağılımı ele alındığında, katılımcıların yarısının (% 50) ilköğretim çağında olduğu, kalan büyük bölümünün ise (% 40) lise düzeyinde eğitime sahip oldukları tespit edilmiştir. Katılımcıların % 90'lık kısmı İlköğretim ve Lise çağındaki kişilerden oluşmakta, kalan % 10'luk kısmı ise Yüksek Okul ve üzeri kesimden oluşmaktadır.

Tablo 4. Cevaplayıcıların Bilgisayar Deneyimleri

	Frekans	Yüzde
Başlangıç	5	5,0
Orta	26	26,0
İyi	57	57,0
Uzman	12	12,0
Toplam	100	100,0

Ankete katılanların bilgisayar deneyimleri ile ilgili soruda ile ilgili olarak objektif bir ölçüm söz konusu olmayıp, katılımcıların bu konu ile ilgili olarak kendi kendilerini değerlendirmeleri söz konusudur. Buna göre katılımcıların % 57'si bilgisayar deneyimlerini iyi olarak belirtmektedirler. Ayrıca toplam katılımcılardan sadece % 5'i başlangıç seviyesinde bulunmakta, kalan % 95'lik kısmı bilgisayar deneyimini yeterli görmektedir.

Ankete katılan kişilerin, her ne kadar büyük bir kısmı (% 90'ı) lise ve ilköğretim mezunu olsa da **Tablo 4**'ten de görüldüğü üzere % 57'si bilgisayar deneyimini "iyi" olarak ifade etmişlerdir. Bununla birlikte % 12'sinin uzman düzeyde olması da çalışmanın konusunu destekler durumdadır. Zira bir ülkenin bilgi toplumu olma yolunda ilerlerken özellikle bilgisayar bilgisi temel kriterlerden biri olarak ifade edilmektedir.

Tablo 5. Cevaplayıcıların İnterneti Bilgi Kaynağı Olarak Kullanma Düzeyleri

	Frekans	Yüzde
Hiçbiri	18	18,0
1 - 5	31	31,0
6 - 10	29	29,0
11 - 15	12	12,0
16 ve +	10	10,0
Toplam	100	100,0

Ankete katılanların İnterneti Bilgi Kaynağı olarak kullanmaları ile ilgili düşünceleri sorulduğunda; bilgi kaynağı olarak kullanmayanların oranı % 18 olarak tespit edilmiştir. Kalan % 82'lik kısım az yada çok mutlaka interneti bilgi kaynağı olarak kullanmışlardır.

Bilgisayar bilgisi uzman ve iyi durumda olan kişilerin ankete katılanlar içindeki payı % 69 gibi bir seviyede iken bu kişilerin yaptıkları işlerin 1 ile 5'inde İnternet'i bir bilgi kaynağı olarak kullandıklarını ifade eden katılımcıların oranı % 31 olarak **Tablo 5**'te görülmesi oldukça düşük bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır

Tablo 6. Cevaplayıcıların Günlük Ortalama İnternet Kullanımları

	Frekans	Yüzde
0-2	60	60,0
3 - 4	22	22,0
5-6	10	10,0
7-8	5	5,0
9 ve +	3	3,0
Toplam	100	100,0

Ankete katılanların günlük ortalama internet kullanımları sorulduğunda; % 60'lık kısmın 0-2 saat arasında günlük internet kullanımı olduğu ortaya çıkmıştır. Az bir kısım ise interneti bağımlı olacak şekilde (% 3) kullanmaktadır.

Ayrıca uygulamaya katılan kişilerin % 60 gibi büyük bir kesimi günlük ortalama İnternet kullanımları için **Tablo 6**'dan da görüldüğü üzere “1 ile 2 saatlerini” ayırmaktadır. Diğer taraftan “günlük 3 ile 4 saat” ortalama İnternet kullanan kişilerin oranı ise % 22'dir. Bu durum, **Tablo 8**'de destekler bir yapıdadır. Bu bağlamda, ankete katılan kişilerin % 74'lük kısmı bilgisayar teknolojisinin vazgeçilmez olduğunu düşündüklerini ifade etmişlerdir. **Tablo 6** ve **Tablo 8**'de yer alan bu ifadelerin doğruluğunu **Tablo 9** ile görülmektedir.

Çünkü ankete katılan kişilerin % 12'si bilgisayar ile 7 yaş civarında tanıştıklarını ifade ederken % 76'sı 8-14 yaş aralığında tanıştıklarını ifade etmişlerdir. Ankete katılan kişilerin büyük bir bölümünün bilgisayar ile bu kadar küçük yaşta tanışmaları sonucu bilgisayar günlük hayatlarında vazgeçilmez bir konuma gelmiştir.

Tablo 7. Cevaplayıcıların Bilgisayar Teknolojisinin Vazgeçilmezliği Hakkındaki Düşünceleri

	Ortalama	Std. Sapma
Bilgisayarın günümüzün vazgeçilmez teknolojilerinden biri olduğunu düşünüyor musunuz ?	3,8700	1,38283

Ankete katılanların tüm katılımcıların düşüncelerinin aynı doğrultuda olduğu yukarıdaki tablodan anlaşılmakta olup, tüm katılımcılar bayan ve bay

ayrımı olmaksızın bilgisayarın günümüzün vazgeçilmez teknolojilerinden biri olduğunu düşünmektedir.

Tablo 8. Cevaplayıcıların Bilgisayar Teknolojisinin Vazgeçilmezliği Hakkındaki Düşüncelerinin Frekansları

	Frekans	Yüzde
Kesinlikle Düşünmüyorum	12	12,0
Düşünmüyorum	8	8,0
Fikrim Yok	6	6,0
Düşünüyorum	29	29,0
Kesinlikle Düşünüyorum	45	45,0
Toplam	100	100,0

Cevaplayıcılara Bilgisayarın günümüzün vazgeçilmez teknolojilerinden biri olduğunu düşünüyor musunuz ? şeklinde bir soru yöneltilmiş, ve bu soruya 1- Kesinlikle Düşünmüyorum 5 – Kesinlikle Düşünüyorum şeklinde cevap vermişlerdir. Yapılan analiz sonucunda, cevaplayıcıların büyük çoğunluğunun Bilgisayarın vazgeçilmez bir teknoloji olduğunu düşündükleri tespit edilmiştir. (Ortalama: 3,87) Bu durum yapılan frekans analizinde de görülmektedir. (Tablo 8.) Bu tablodan da anlaşılacağı üzere, evet vazgeçilmez diyenlerin sayısı 74'tür. (Düşünüyorum 29 Kişi, Kesinlikle Düşünüyorum 45 Kişi)

Tablo 9. Cevaplayıcıların Bilgisayar İle Tanışma Zamanlarına Göre Dağılımı

	Frekans	Yüzde
0-7	12	12,0
8-14	76	76,0
15-21	6	6,0
22-28	5	5,0
29 ve +	1	1,0
Toplam	100	100,0

Ankete katılan cevaplayıcıların bilgisayar ile tanışma zamanlarına göre dağılımında; büyük bir çoğunluğun % 76 ile 8-14 yaş arasında bilgisayar ile tanıştıkları tespit edilmiştir. Geri kalan kısmında büyük bölümü % 12 ile 0-7 yaş arasında bilgisayar ile tanışmıştır. Bu durum bilgisayarın artık evlerimize girmeye başladığının da aynı zamanda göstergesidir.

Tablo 10. Cevaplayıcıların Bilgisayarı İlk Kullanmaya Başladıkları Yerlere Göre Dağılımı

	Frekans	Yüzde
Ev	22	22,0
İnternet Kafe	39	39,0
Arkadaşımın Bilgisayarı	4	4,0
Okul	30	30,0
İşyeri	5	5,0
Toplam	100	100,0

Ankete katılanların bilgisayar ile ilk tanıştıkları yer sorulduğunda, büyük bir kısmının bilgisayar ile İnternet kafede tanıştığı (% 39 kişi), ikinci sırada ise okulda bilgisayar ile tanışıldığı (% 30), üçüncü sırada ise % 22'lik oranla evde bilgisayar ile tanışıldığı tespit edilmiştir. Bu durum bilgisayarın İnternet kafelerden sonra, okul ve evlerimize girdiğinin bir işaretidir.

Buna göre **Tablo 10**'da kişilerin bilgisayar kullanmaya başladıkları yerlerin başında internet kafe yer almaktadır. İnternet kafe kullanan kişilerin oranı % 39 gibi önemli bir kesimi oluşturmaktadır. Diğer taraftan ankete katılan kişilerin internet kafeyi kullanma nedenleri ise **Tablo 13**'te görüldüğü üzere % 30'u evde internet olmaması olduğunu belirtirken % 25'i evde bilgisayar olmadığını belirtmişlerdir.

Tablo 11. Cevaplayıcıların Bilgisayarı Kullanma Amaçlarına Göre Dağılımı

	Frekans	Yüzde
Oyun Oynamak	9	9,0
Eğitici ve Öğretici Programlar	45	45,0
Müzik ve Film	3	3,0
MSN ve Chat yapmak	26	26,0
İnternette dolaşmak	17	17,0
Toplam	100	100,0

Ankete katılanların interneti ve bilgisayar kullanım amaçları ile ilgili olarak verdikleri cevaplar sonucunda; Eğitici ve öğretici programlar için kullananların % 45 ile ilk sırada yer aldığı tespit edilmiş olup, bunun İnternet Kafeye gidenlerin Eğitim seviyelerine bakıldığında İlköğretim ve Lise çağındaki gençler olduğu ile bağının bulunduğu tespit edilmiştir. Bu durum bu eğitim düzeyindeki insanların ödevleri için kütüphane yerine İnternet kafelerde gerekli araştırmayı yapmaları hususunu desteklemektedir. Katılımcıların % 26'lık kısmı ise MSN ve Chat yapmak amacıyla, % 17' lik kısmı ise İnternette dolaşmak amacıyla interneti kullanmaktadırlar. Oyun oynamak amacı ile kullananların oranı % 9'da kalmış olup, bu durumun oyunların büyük bir kısmının CD ortamından bilgisayarlara yüklenerek oynanmasından kaynaklandığı değerlendirilmektedir.

Tablo 11'de ortaya çıkan sonucun netlik kazanması açısından önemlidir. Bu bağlamda ankete katılan örneklemin % 26 gibi bir kesimi "msn ve chat" amaçlı bilgisayar kullandığını ifade etmektedir. Diğer taraftan yine **Tablo 11**'de % 17'lik bir kesim İnternet'te dolaşmak amaçlı İnternet'i kullandığını ifade ederken, % 45'i interneti eğitici ve öğretici programlar için kullandıklarını ifade etmişlerdir.

Tablo 12. Cevaplayıcıların Oynamaktan Hoşlandıkları Bilgisayar Oyunlarına Göre Dağılımı

	Frekans	Yüzde
Oyun Oynamam	22	22,0
Macera	43	43,0
Strateji	9	9,0
Kağıt Oyunları	4	4,0
Diğer oyunlar	22	22,0
Toplam	100	100,0

Ankete katılan cevaplayıcıların % 9'luk kesimini oluşturan oyun oynama amacına yönelik yapılan, hangi oyunlardan hoşlanıldığına dair verilen cevaplarda en yüksek oyun oynama şeklinin % 43 ile macera oyunları olduğu, % 22' lik kısmın hiç oyun oynamadığı, % 22'lik kısmın ise diğer oyunları oynadığı tespit edilmiştir. Zeka gelişimine yönelik strateji oyunlarını oynayanların oranı ise % 9'dur.

Tablo 4.13. Cevaplayıcıların İnternet kafeleri Kullanma Nedenleri

	Frekans	Yüzde
Evde bilgisayar olmaması	25	25,0
Evde internetin olmaması	30	30,0
Evde Aile büyüklerinin kontrolü altında olmam	21	21,0
Evde bir çok sitenin Aile Koruma Programı ile yasak olması	8	8,0
Arkadaşlarıyla birlikte olmak için	16	16,0
Toplam	100	100,0

Ankete katılanların internet kafeyi kullanma nedenlerine yönelik olarak sorulan soruya vermiş oldukları cevaplarda; % 30'u evde internet olmaması

nedeniyle, % 25'i evde bilgisayarının olmaması nedeniyle, % 21'i evde internet olmasına karşın ebeveynlerinin kontrolü altında olmasından dolayı serbestçe internette dolaşabilmek amacıyla internet kafeleri kullanmaktadır.

Tablo 14. Cevaplayıcıların Günümüz Çocuklarının Oyun Anlayışı Üzerine Düşüncelerinin Frekansları

	Ortalama	Std. Sapma
Eskiden çocuklar sokaklarda oyun oynarken,artık günümüz çocuklarının bilgisayar başında vakit geçirdiklerini düşünüyor musunuz	3,5200	1,32939

Tablo 14'de Eskiden çocuklar sokaklarda oyun oynarken,artık günümüz çocuklarının bilgisayar başında vakit geçirdiklerini düşünüyor musunuz? şeklinde yöneltilen soruya verilen cevapların ortalaması gözükmektedir. 1 - Kesinlikle Düşünmüyorum 5 – Kesinlikle Düşünüyorum şeklinde cevap verilmesi istenilen katılımcıların, eski dönem çocuklarına bakıldığında günümüz çocuklarının oyun anlayışlarının bilgisayar başında vakit geçirmek şeklinde olduğunu düşündükleri ortaya çıkarılmıştır. (Ortalama: 3,52) Tablo 15'te ise bu cevapların frekansları görülmektedir.

Tablo 15. Cevaplayıcıların Günümüz Çocuklarının Oyun Anlayışı Üzerine Düşüncelerinin Frekansları

	Frekans	Yüzde
Kesinlikle Düşünmüyorum	13	13,0
Düşünmüyorum	8	8,0
Fikrim Yok	21	21,0
Düşünüyorum	30	30,0
Kesinlikle Düşünüyorum	28	28,0
Toplam	100	100,0

Ankete katılanlara yönelik eskiden çocukların sokaklarda oyun oynamalarına karşın zamanımızda bilgisayar başında bu vakitlerini geçirmelerine yönelik olarak sorulan soruya verdikleri cevaplarda; % 58’lik kısım sokakta geçirilen vaktin artık internet başında ve bilgisayar başında geçirildiğini belirtmiştir. Kalan % 42’lik kısım ise internette vakit geçirilmediğini düşünmektedir. Ankete katılanların büyük bir kısmının yaşlarının (% 82) 18 yaş altında olması bu soruya verilen cevabın yeterince sağlıklı olarak değerlendirilmediği hususunu ortaya koymuştur.

Tablo 16. Cevaplayıcıların Bilgisayar Başında Geçirilen Zamanın Çocuklara Etkisi Üzerine görüşleri

	Ortalama	Std. Sapma
Çocukların veya yetişkinlerin bilgisayar başında vakit geçirmelerinin onları olumlu yönde etkilediğini düşünüyor musunuz?	3,1200	1,18305

Çalışmamızın uygulamasına katılan örneklem grubun % 39’u bilgisayar başında geçirilen zamanın çocuklara olumlu etki ettiğini düşünürken, % 32’sinin olumsuz etki ettiğini ifade ettiği **Tablo 16**’da görülmektedir. Özellikle uygulama sırasında yetişkinlerin olumsuz görüş belirttiği tespit edilmiştir.

Tablo 17. Cevaplayıcıların Bilgisayar Başında Geçirilen Zamanın Çocuklara Etkisi Üzerine Düşüncelerinin Frekansı

	Frekans	Yüzde
Kesinlikle Düşünmüyorum	9	9,0
Düşünmüyorum	23	23,0
Fikrim Yok	29	29,0
Düşünüyorum	25	25,0
Kesinlikle Düşünüyorum	14	14,0
Toplam	100	100,0

Cevaplayıcılardan, Çocukların veya yetişkinlerin bilgisayar başında vakit geçirmelerinin onları olumlu yönde etkilediğini düşünüyor musunuz? Sorusuna, 1-esinlikle Düşünmüyorum 5 – Kesinlikle Düşünüyorum aralığında cevap vermeleri istendiğinde, olumlu düşünenlerin (Düşünüyorum 25 Kişi, kesinlikle Düşünüyorum 14 Kişi) olumsuz düşünenlere (Düşünmüyorum 23 Kişi, kesinlikle Düşünmüyorum 9Kişi) bariz bir üstünlük sağlayamadıkları gözlenmiştir. (**Tablo 16 ve Tablo 17**)

Tablo 18. Cevaplayıcıların İnternette Ziyaret Ettikleri Sitelerin Dağılımı

	Frekans	Yüzde
Oyun siteleri	24	24,0
Sohbet ve Arkadaşlık siteleri	18	18,0
Cinsel içerikli siteler	14	14,0
Eğitim ve Spor siteleri	14	14,0
Sayılan Tüm Siteler	30	30,0
Toplam	100	100,0

Katılımcıların internette ziyaret ettikleri siteler sorulduğunda; % 24'ü oyun sitelerine, % 18'i sohbet ve arkadaşlık sitelerine, % 14'ü cinsel içerikli siteleri, % 14'ü ise eğitim ve spor sitelerine girdiklerini belirtmiştir. % 30'lük bir kesim ise tüm bu sitelerin hepsine girdiğini belirtmiştir.

Tablo 18'de ankete katılan kişilerin internette ziyaret ettikleri siteler yer almaktadır. Buna göre % 24'ü oyun sitelerini, % 18'i sohbet ve arkadaşlık sitelerini % 14'ü cinsel içerikli siteleri ziyaret ettiklerini ifade etmişlerdir. Bu sonuç ise, daha önce sorulan sorulardan ve **Tablo 11**'de yer alan ifadelerle çelişmektedir. **Tablo 11**'de ankete katılan kişilerin % 45'i interneti eğitici ve öğretici programlar için kullandıklarını ifade etmişlerdir.

Tablo 19. Cevaplayıcıların Ülkemizdeki Bilgisayar ve İnternet Kullanım Düzeyi Hakkındaki Görüşleri

	Ortalama	Std. Sapma
Ülkemizin bilgisayar ve internet kullanımında hangi seviye de olduğunu düşünüyorsunuz	3,3100	1,18658

Tablo 20. Cevaplayıcıların Ülkemizdeki Bilgisayar ve İnternet Kullanım Düzeyi Hakkındaki Görüşlerinin Frekans Dağılımı

	Frekans	Yüzde
Çok yetersiz	8	8,0
Yetersiz	18	18,0
Bilmiyorum	26	26,0
Yeterli	31	31,0
Çok yeterli	17	17,0
Toplam	100	100,0

Ülkemizin bilgisayar ve internet kullanımında hangi seviye de olduğunu düşünüyorsunuz? Şeklinde bir soru yöneltilen cevaplayıcılardan 1- Çok Yetersiz 5-Çok Yeterli arasında bir cevap vermeleri istenmiştir. Buna göre cevaplayıcıların ülkemizdeki bilgisayar ve internet kullanımını yeterli buldukları sonucuna ulaşılmıştır. (Ortalama 3,31). Bu konuda cevaplayıcıların vermiş oldukları cevaplar ise Tablo 20’de görülmektedir.

Ayrıca uygulamaya katılan kişilerden **Tablo 20**’de yer aldığı gibi; % 48 gibi büyük bir oranı ülkemizde internet kullanım düzeyinin yeterli olduğunu düşünmektedir. Oysa yapılan araştırmalar ülkemizde internet kullanım düzeyinin gelişmekte olan ülkeler içinde oldukça düşük olduğunu göstermektedir.

Bu kişilerin internet kullanım düzeyini yeterli olarak görmesinin başında **Tablo 18**’de yer aldığı gibi ankete katılan bireylerin internet kullanım amaçları yer almakta ve **Tablo 3**’te de görüldüğü gibi eğitim seviyelerinin düşük olmasının başta gelmesi durumu daha açıklayıcı bir konuma getirmektedir.

Tablo 21. Cevaplayıcıların Bilgisayar ve İnternet Kullanım Düzeyini Artırmak İçin Yapılan Kampanyalara İlişkin Görüşleri

	Ortalama	Std. Sapma
Türkiye de internet ve bilgisayar kullanımını artırmak için yapılan kampanyaların yeterli olduğunu düşünüyor musunuz	2,8700	1,21983

Tablo 22. Cevaplayıcıların Bilgisayar ve İnternet Kullanım Düzeyini Artırmak İçin Yapılan Kampanyalara İlişkin Görüşlerinin Frekanslarının Dağılımı

	Frekans	Yüzde
Kesinlikle Düşünmüyorum	15	15,0
Düşünmüyorum	27	27,0
Fikrim Yok	23	23,0
Düşünüyorum	26	26,0
Kesinlikle Düşünüyorum	9	9,0
Toplam	100	100,0

Cevaplayıcılardan, Bilgisayar ve İnternet Kullanım Düzeyini Artırmak İçin Yapılan Kampanyaların yeterliliği ile ilgili görüşlerini 1- Kesinlikle Düşünmüyorum 5- Kesinlikle Düşünüyorum şeklinde derecelendirmeleri istendiğinde ise, kullanıcıların bu kampanyaları yetersiz buldukları görülmüştür. (Ortalama 2,87). Kampanyaların yetersiz olduğu yönünde görüş belirtenlerin sayısı 42'dir. (Tablo 22, Kesinlikle Düşünmüyorum 15 Kişi; Düşünmüyorum 27 kişi).

Tablo 23. Cevaplayıcıların İnternet Kafelerin Bilgi Toplumu Olunması Üzerine Etkileri İle İlgili Görüşlerinin Frekanslarının Dağılımı

	Frekans	Yüzde
Hiç Katkısı yok	14	14,0
Kısmen Katkı sağlıyor	26	26,0
Katkısı veya Olumsuz yönü yok	20	20,0
Katkı sağlar	24	24,0
Çok büyük katkı sağlar	16	16,0
Toplam	100	100,0

Ankete katılanlara İnternet kafelerin bilgi toplumu olmamızdaki katkısı sorulduğunda; Katkı sağladığını düşünenlerin oranı % 40'da kalmıştır. Katkısı olup olmadığı hakkında fikri olmayan % 20'lik bir bölüm mevcuttur. Katkısı olmadığını düşünenlerin oranı % 14'de kalmıştır. Kısmen de olsa katkı sağladığını düşünenlerin oranı ise % 26'dır.

Tablo 24. Cevaplayıcıların yapılan İşlemler Bazında İnternet Kafelerin Güvenliği İle İlgili Görüşleri

	Ortalama	Std. Sapma
Bankacılık işlemleri ve E- devlet işlemleri gibi konularda İnternet kafeleri güvenli buluyor musunuz	2,9000	1,06837

Diğer taraftan ankete katılan kişilerin % 32'si İnternet kafelerin kendilerini geliştirme üzerine etkisinin olmadığını ifade ederken **Tablo 24**'te görüldüğü üzere % 46'sını İnternet kafelerin kendilerini geliştirme üzerine etkisinin olduğunu ifade etmişlerdir. Bu sürecin esas nedeni ise % 55 gibi bir katılımcının evinde bilgisayar yada İnternet olmaması nedeniyle İnternet kullanmak için ev yerine İnternet kafeyi tercih etmeleri yer almaktadır.

Tablo 25. Cevaplayıcıların Yapılan İşlemler Bazında İnternet Kafelerin Güvenliği İle İlgili Görüşlerinin Frekans Dağılımı

	Frekans	Yüzde
Çok güvenli buluyorum	11	11,0
Güvenli buluyorum	24	24,0
Fikrim Yok	34	34,0
Güvensiz Buluyorum	26	26,0
Çok Güvensiz Buluyorum	5	5,0
Toplam	100	100,0

Tablo 24’te Bankacılık işlemleri ve e- devlet işlemleri gibi konularda internet kafeleri güvenli buluyor musunuz? Sorusuna verilen 1- Çok güvenli buluyorum 5 - Çok güvensiz buluyorum aralığındaki cevaplar görülmektedir. Buna göre cevaplayıcılar tam bir fikir birliğine varamamış olarak görülmekle birlikte (ortalama 2,9) tablo 4.25’da frekanslara bakıldığında kararsızların daha baskın oldukları gözlenmiştir.

Tablo 26. Cevaplayıcıların İnternet Kafelerin Kendilerini Geliştirme Üzerine Etkileri İle İlgili Görüşlerinin Frekans Dağılımı

	Ortalama	Std. Sapma
İnternet kafeye giderek kendinizi geliştirdiğinizi ve size herhangi bir katkı sağlandığını düşünüyor musunuz?	3,1700	1,27964

Tablo 27. Cevaplayıcıların İnternet Kafelerin Kendilerini Geliştirme Üzerine Etkileri İle İlgili Görüşlerinin Frekans Dağılımı

	Frekans	Yüzde
Kesinlikle Düşünmüyorum	13	13,0
Düşünmüyorum	19	19,0
Fikrim Yok	22	22,0
Düşünüyorum	30	30,0
Kesinlikle Düşünüyorum	16	16,0
Toplam	100	100,0

Son olarak cevaplayıcılara, İnternet kafeye giderek kendinizi geliştirdiğinizi ve size herhangi bir katkı sağlandığını düşünüyor musunuz? Sorusuna 1- Kesinlikle Düşünmüyorum, 5- Kesinlikle Düşünüyorum şeklinde cevap vermeleri istenmiştir. Buna göre cevaplayıcıların ağırlıklı olarak internet kafelerin bu konuda olumlu bir etkisi olduğunu düşündükleri tespit edilmiştir. (Ortalama 3,17). Tablo 27’de bu cevapların frekans dağılımları verilmiştir.

1.6. Sonuç ve Değerlendirme

Gelişmekte olan ülkemizde henüz yeterli bilgi birikimi olmayan insanların popüler bir icraat olan bilgisayar kullanmak ve İnternet’e bağlanmak için İnternet Kafe’lere gitmeleri ve burada vakitlerini harcamalarının altında yatan gerçekler araştırılmaya çalışılmıştır. Bu araştırmada İnternet Kafe’ye gidenlerin büyük çoğunluğunun erkekler olduğu tespit edilmiştir. Ülkemizde kadınların bilgisayar ve İnternet kullanımlarını teşvik etmek amacıyla, yüksek öğretim kurumları ve halk eğitim merkezleri ile ortak olarak hazırlanacak çeşitli eğitim faaliyetleri düzenlenmeli, medyada kadınları bilgisayar ve İnternet kullanımına özendirici çalışmalar yapılmalıdır.

Kurulan İnternet Kafe’ler genellikle belli bir yaşın altındaki genç insanların tarafından kullanılmaktadır. Bu insanların büyük bir çoğunluğu İnternet ve bilgisayarı vazgeçilmez bir teknoloji olarak görmeye başlamışlardır. İnternet’i eğitici ve öğretici bir araç olarak kullananların dışında, oyun

ve arkadaş bulma amaçlı kullananlarda azımsanmayacak oranda mevcuttur. Toplumun genel yapısını bu tür kullanımlar bozmakta eski değerlerin yerlerini “sanal dünya” ve “sanal arkadaşlıklar” almaktadır. İnsanlar kafalarında oluşturdukları dünya ile gerçek dünya arasında gidip gelmekte ve gerçeklik şokunu yaşamaktadırlar.

Sonuç olarak; Türkiye insana ve bilgiye yatırımı yaparken kaynaklarını öncelikli olarak öğretim ve eğitime ayırmalıdır. Toplumsal yaşamda bilgiyi egemen kılamadığımız için sorunlar yaşamaktayız. Bilginin kaynağı eğitim kurumları ve özellikle de üniversitelerdir. İnternet Kafe’ler her ne kadar bilgiye ulaşmayı kolay kılsa da amaçları dışında kullanılmaya müsait bulunmaktadır. Ayrıca bu tür işletmeler tamamen ticari zihniyetle kurulmuş ve kültür, eğitim gibi alanlarla da ilgilenmemektedir. Bir çok yönden İnternet Kafe’lerin güvenilirliği sorgulanır olmuştur. Bunun yerine teknolojik ürünler ve hizmetlere tüm insanlarımızın ulaşması sağlanmalıdır. Eğitim sistemimizin ise bilgiyi egemen kılacak biçimde düzenlenmesi ve eğitime daha fazla kaynak aktararak konunun çözülmesi yerinde olacaktır.

Kaynaklar

- Barutçugil İsmet., *Bilgi Yöntemi*, Kariyer Yayıncılık, İstanbul, 2002.
- Bedük Aykut., “Bilgi Çağı, Örgütlerde Bilginin Önemi ve Bilgi Teknolojilerinin Örgütlere Sundukları Değişim ve Olanaklar”, *1. Ulusal Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresi*, Kocaeli, 2002.
- Campbell Andrew., Luchs Kathleen Sommers (Çev.Ezgi Sungur), *Temel Yetenek Tabanlı Strateji*, Epsilon Yayıncılık, 1. Baskı, İstanbul, Nisan 2002.
- Caroll R.F., Tansey R.R., “İntellectual Capital İn The New İnternet Economy: It’s Meaning, Measurement and Management For Enhancing Qality”, *Journal of Intellectual Capital*, Vol: 1, No: 4, MCB University, 2001.
- Dura Cihan -Hayriye Atik., *Bilgi Toplumu Bilgi Ekonomisi ve Türkiye*, Literatür Yayıncılık, İstanbul, Mart 2002.
- Düren A.Zeynep., *2000’li Yıllarda Yönetim*, Alfa Yayınları, Yönetim Dizisi, 1. Baskı, İstanbul, 2000.
- Geray Haluk., “İnternet’in Gelişimi ve TR-NET”, Darüşşafakalılar Derneği Yayın Organı, Yıl: 4, Sayı: 11, Kasım 1995.
- İçel Kayıhan., *Kitle Haberleşme Hukuku*, (Basın, Radyo-TV,Sinema, İnternet), Beta Yayınevi, 5. Baskı, İstanbul, 2001.
- Liska Allan, Grune İlana., “Bir post-Modern Kültür Olarak İnternet 2,6 Versiyonu”, *Bilgi Toplum Dergisi*, S: 2, 1999.

- Ögüt Adem., *Bilgi Çağında Yönetim*, Nobel Yayın Dağıtım, İkinci Baskı, Ankara, Haziran 2003.
- Tambini Michael., *21. Yüzyıl* (Çev.Zeynep Gürsoy), TÜBİTAK Popüler Bilim Kitapları 131 Başvuru Kitaplığı 8, İstanbul, 2000.
- Taşbaşı Abdurrahman., Altınbaşak Orhan, *Bilgi ve İletişim Teknolojisi*, Altaş yayıncılık, İstanbul, Eylül 2006.
- Tekin Mahmut, Güleş Hasan K., Burgess Tom., *Değişen Dünyada Teknoloji Yönetimi Bilişim Teknolojileri*, Damla ofset, Konya, Mart 2000.
- Tosun Gülgün, Z.Beril Akıncı Vural, Nilay Başok Yurdakul, Tolga Çelik, Özgür Köseoğlu, Mehmet Yakın., *Bilgi İletişim Teknolojileri ve Yansımaları*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, Ocak 2006.
- Ülgen Hayri., *İşletme Yönetiminde Bilgisayar*, İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Yayını, İstanbul 1990.
- Zeki Yasemin, Özben Bülent, Tunca Hasan, Akpınar Erdal, Kalaycı Kemal, Şahin S.Çetin., *Bilgi İletişim Teknolojileri*, Nirvana Yayıncılık, Birinci Basım, Ankara, Ekim 2006.
- <http://www.bilgitoplumu.gov.tr>